

Mottagare

Regeringskansliet

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

KN2025/01294

Yttrande över remiss från Regeringskansliet, Klimat- och näringslivsdepartementet, avseende omarbetat direktiv om luftkvalitet och renare luft i Europa

Sammanfattning

Lunds kommun har följande synpunkter på remitterade förslag.

Det bör övervägas om länsstyrelsen är en lämpligare aktör än kommunen att upprätta förslag till och fastställa åtgärdsprogram.

Det är inte motiverat att kräva att det ska fattas ett formellt beslut som ska kungöras i varje enskilt fall en miljökvalitetsnorm överskrids och ett åtgärdsprogram inte upprättas. Enskilda med flera kan få information om eventuella överskridanden via kommunens hemsida och begära ett överklagbart beslut om så önskas.

Det behövs ett förtydligande av vad ett åtgärdsprogram ska innehålla samt vilka aktörer/organisationer som kan bli aktuella att delta i detta arbete med framtagande av programmet. Det bör förtydligas vad som avses med *effektiva åtgärder* som ett omprövat åtgärdsprogram ska innehålla.

Lunds kommun motsätter sig Naturvårdsverkets förslag om sanktioner mot kommuner.

Det hade varit önskvärt med en tydlig startpunkt för överklagandefristen för slutliga beslut som rör åtgärdsprogram.

Det bör tydliggöras om ett beslut om att *inte* fastställa ett åtgärdsprogram ska fattas av kommunfullmäktige eller om beslutet ska kunna fattas av en nämnd.

Det bör övervägas om skadeståndsanspråk enbart ska kunna riktas mot staten. Nuvarande lydelse av 32 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken är tydligare än den föreslagna lydelsen.

Förslagen bedöms kunna leda till en viss ökning av kommunens kostnader för luftkvalitetsarbetet.

Fortsatt inget undantag för sandning och saltning

Kommunen delar Naturvårdsverkets bedömning att det inte är motiverat att införa möjligheten till undantag för sandning och saltning. När det gäller halter av PM10 bör emellertid framhållas att kommunen inte har rådighet över alla källor till dessa partiklar, till exempel vägtrafiken på E 22:an (statlig väg).

Begreppet luftkvalitetsfärdplan bör omfattas av det befintliga begreppet åtgärdsprogram

Kommunen delar bedömningen att det är lämpligt att samma begrepp, åtgärdsplan, används för såväl luftkvalitetsplaner som luftkvalitetsfärdplaner. Naturvårdsverkets förslag till reglering av de olika planerna är tydlig och någon åtskillnad i begrepp bedöms inte vara nödvändig.

Kommuner eller Naturvårdsverket ska som huvudregel upprätta förslag till och fastställa åtgärdsprogram

Kommunen bedömer att den föreslagna huvudregeln, med tillhörande möjlighet till undantag, är tydlig och att alternativet att behålla nuvarande system är ett sämre alternativ. Det bör emellertid övervägas om länsstyrelsen är bättre lämpad än kommunen att upprätta förslag till och fastställa åtgärdsprogram (se även under *Staten eller en kommun ska kunna åläggas skadeståndsskyldighet*). Länsstyrelser har upprättat åtgärdsprogram enligt det äldre direktivet.

Kvarstår förslaget att kommunen ska ansvara för upprättande av åtgärdsprogrammet kommer detta att leda till en något högre arbetsbelastning för kommuner då kommunen får ett större ansvar för att göra bedömningen av om ett åtgärdsprogram ska upprättas eller inte samt motivera beslutet. Kombinerat med att miljökvalitetsnormerna skärps, vilket är välkommet ur hälso- och miljösynpunkt, kan det förväntas uppstå behov av att fastställa åtgärdsprogram (*luftkvalitetsplaner och luftkvalitetsfärdplaner*) i fler fall än i dag, vilket kräver resurser och kompetens. I Lund finns enbart en person anställd som arbetar med miljökvalitetsnormer för luft och mätningar i kommunen. Resurssättning är förenat med kostnader för kommunen som inte kan avgiftsfinansieras.

Ett åtgärdsprogram ska upprättas vid överskridande av en miljökvalitetsnorm om inte annat anges

Kommunen är positiv till förtydligandet av när förslag till åtgärdsprogram ska upprättas och fastställas.

Kommunen noterar att beräkningar som gjorts av Skånes Luftvårdsförbund för Lunds kommun visar att årsmedelvärdet för PM_{2,5} ligger mellan 6 - 7 µg/m³ på landsbygden och mellan 8 - 9 µg/m³ i Lunds tätort. Detta indikerar att Lunds kommun troligen ligger under det nya gränsvärdet på 10 µg/m³ men mycket nära.

Det föreslagna kravet på att fatta ett formellt beslut när ett åtgärdsprogram inte fastställs trots överskridande, med krav på kungörelse av beslutet, bedöms leda till viss ökad arbetsbelastning för kommuner som inte framstår som motiverad. Kommunens mätvärden publiceras på kommunens hemsida och enskilda kan därmed redan idag få information om eventuella överskridanden. Att i varje enskilt fall av överskridande där åtgärdsprogram inte fastställs fatta ett formellt beslut och kungöra detta framstår därmed inte som nödvändigt eller motiverat. För att enskilda och organisationer ska kunna tillvarata sin rätt i enlighet med direktivet skulle däremot kommunen kunna fatta ett formellt, överklagbart beslut om detta begärs.

Tydligare bestämmelser om vad ett åtgärdsprogram ska uppnå

Kommunen bedömer att det behövs ett förtydligande av vad ett åtgärdsprogram ska innehålla samt vilka aktörer/organisationer som kan bli aktuella att delta i detta arbete. Ska exempelvis industrier ingå? Industrier kan förutom genom utsläpp från själva produktionen även påverka luftkvaliteten genom transporter till och från industrin.

Åtgärdsprogram ska omprövas för att hålla överskridandet så kort som möjligt

Kommunen är positiv till att det tydliggörs när åtgärdsprogram ska omprövas och att omprövning som huvudregel ska ske med kortare intervall än idag.

Enligt förslaget ska ett åtgärdsprogram som omprövas innehålla ytterligare och effektivare åtgärder för att hålla perioden av överskridande så kort som möjligt. Det är otydligt vad som avses med "effektivare åtgärder", en otydlighet som kan leda till att åtgärdsprogram eventuellt överklagas i större utsträckning.

Sanktioner mot kommuner som inte fastställer eller omprövar åtgärdsprogram i rätt tid

Naturvårdsverket föreslår att om en kommun inte fastställer eller omprövar ett åtgärdsprogram i rätt tid ska Naturvårdsverket kunna förelägga kommunen att göra det vid äventyr av vite.

Kommunen anser, liksom Naturvårdsverket anför, att det framstår som inkonsekvent att kommuner ska kunna sanktioneras för en underlåtenhet när en myndighet inte ska sanktioneras för motsvarande underlåtenhet. Ekonomiska sanktioner bör undvikas för att komma tillrätta med potentiella problem i kommuners luftkvalitetsarbete, ett arbete som dessutom är beroende av andra aktörer. Förutsättningar för att följa aktuella bestämmelser bör istället tillförsäkras, exempelvis genom vägledning och resurser i form av personal med rätt kompetens. Kommunen motsätter sig därför Naturvårdsverkets förslag om sanktioner mot kommuner.

Slutliga beslut som gäller provtagningspunkter och åtgärdsprogram ska få överklagas

Kommunen har ingenting att erinra mot förslaget om att slutliga beslut gällande provtagningspunkter och åtgärdsprogram ska få överklagas, men bedömer att det kan komma att leda till en viss ökad arbetsbelastning för kommuner, där tid och resurser behöver läggas på överprövningsprocesser på bekostnad av annat. Eventuellt kan det också leda till att åtgärder enligt åtgärdsprogrammet försenas.

Det hade vidare varit önskvärt med en tydlig startpunkt för överklagandefristen för dessa typer av beslut för att undvika oklarheter om när ett överklagande ska anses ha kommit in i tid.

Det bör tydliggöras om ett beslut om att *inte* fastställa ett åtgärdsprogram ska fattas av kommunfullmäktige eller om beslutet ska kunna fattas av en nämnd.

Staten eller en kommun ska kunna åläggas skadeståndsskyldighet

Kommunen anser att det bör övervägas om ett skadeståndsanspråk enbart ska kunna riktas mot staten. Att möjliggöra en skadeståndsprocess mellan kommun och enskild i fall som detta, där det rör sig om en enskilds eventuella hälsoskador med tillhörande svåra bedömningar och bevisvärdering, riskerar att leda till att förtroendet för kommunen lider skada, vilket kan spilla över på andra delar av kommunens verksamhet och myndighetsutövning. Risken att staten lider samma skada bedöms vara mindre.

Nuvarande lydelse av 32 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken är tydligare än den föreslagna lydelsen.

Övrigt

Antalet mätstationer som krävs per zon ska utökas jämfört med det tidigare direktivet. Zonindelningen för Sverige är ännu inte klar, förslag kommer att presenteras i Naturvårdsverkets slutredovisning. Hur zonindelningen påverkar Lunds kommun och en eventuell utökning av mätstationer återstår därför att se.

Kommunen har inga synpunkter på följande förslag:

- Inrättande av en superstation för övervakning i urban bakgrund.
- Förtydligande av bemyndigandet för rapportering om åtgärdsprogram.
- Förtydligat ansvar vid gränsöverskridande luftföroreningar.
- Förtydligande och utökning av bemyndigandet i 5 kap. 12 § miljöbalken.
- Regeringen ska inte längre fastställa åtgärdsprogram.

Eleni Rezaii Liakou
Miljönämndens ordförande